

Wegwijzer

Stigmabestrijding in de ggz

Gids naar praktijken die werken. Lessen, praktijken en voorbeelden

Colofon

Opdrachtgevers

Stuurgroep Toolkit Antistigma-interventies: Kenniscentrum Phrenos, Stichting Samen Sterk zonder Stigma en GGz Drenthe

Stuurgroepleden

Kenniscentrum Phrenos: Jeanne Nitsche (directeur), Jaap van Weeghel (wetenschappelijk directeur)

Stichting Samen Sterk zonder Stigma: Gerdien Rabbers (directeur)

GGz Drenthe: Marieke Pijnenborg (hoofd afd. wetenschappelijk onderzoek en diagnostiek Psychosecircuit)

Adviseurs

Cees Slooff (Kenniscentrum Phrenos, GGz Drenthe), Kim Helmus (watdoeijj.org)

Tekst en eindredactie

Gerdie Kienhorst, TextAbility (penvoerder). Met dank aan de leden van de stuurgroep en de adviseurs.

Illustraties

Foto achterzijde uit *Stigma? Ben de gek* (deelnemers PhotoVoice Oosterhout).

Cartoon blz. 85. Mike Lake, www.whyhope.com.

© 2014 Kenniscentrum Phrenos, Stichting Samen Sterk zonder Stigma, GGz Drenthe, Kim Helmus.

De stuurgroep juicht zo breed mogelijke verspreiding van de kennis en de interventies in deze wegwijzer toe. Daarom mag alles uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier. Wel stellen wij het zeer op prijs als de bron duidelijk wordt vermeld. Ook ontvangen wij graag feedback over het gebruik van de interventies.

Opmerkingen, suggesties en vragen kunnen worden gestuurd aan de penvoerder via wegwijzer@samensterkzonderstigma.nl. U krijgt altijd antwoord!

2. Kijk achter het etiket – Beyond the Label, Canada

Kortweg	Kijk achter het etiket is een set materialen gericht op hulpverleners in de ggz en/of verslavingszorg. Het biedt een interactief kader om stigma te bespreken, erover te leren en de effecten van stigma op mensen die met een combinatie van psychische aandoening(en) en verslaving kampen, te begrijpen en erop te reflecteren. Bijvoorbeeld de combinatie van een fobie en een alcoholprobleem, schizofrenie en cannabisverslaving, depressie en afhankelijkheid van slaappillen.
Doel	<ul style="list-style-type: none"> • Verminderen van negatieve attitudes tegenover cliënten bij hulpverleners. • Hulpverleners helpen toegankelijk te zijn en de ondersteunende praktijken en attitudes te borgen tegenover mensen met co-morbide stoornissen. • Hulpverleners in ggz en verslavingszorg een concreet hulpmiddel geven om in te zetten in hun eigen organisatie en bij doelgroepen in de gemeenschap rond psychiatrisch stigma te vergroten.
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> • Hulpverleners in de ggz en verslavingszorg • Toepasbaar voor specifieke doelgroepen in de (lokale) gemeenschap
Strategie of rationale	Voorlichtingsstrategie, waarbij ook de contactstrategie kan worden ingezet (door ervaringsdeskundigen als co-faciliteerder te kiezen). Bewustwording bevorderen door deelnemers actief te laten meedoen.
Bereik	Over een periode van drie jaar (2002–2005) hebben 3983 deelnemers een van de 198 Beyond the Label bijeenkomsten bijgewoond.
Varianten	
Werkwijze Aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Beyond the Label bevat: • 10 ‘stigma-busting’ activiteiten waaruit gekozen kan worden (ze gaan in op feiten en mythen, bewustwording van taal, stigma als barrière voor herstel, manieren om antistigmapraktijken in het werk te verwerken, hoe hulpverleners deel van de oplossing kunnen worden. • Sheets om hand-outs van te maken • Achtergrondinformatie over stoornissen voor uitvoerders (‘faciliteerders’) • Tips voor presentatie en efficiënt gebruik van het materiaal • Discussiepunten • Voorbeelden van geschikte gelegenheden en publieksgroepen om de interventie in te zetten.
Kosten	<ul style="list-style-type: none"> • PDF is gratis te downloaden. Papier reader plus cd met hand-outs kost 24,95 (Canadese) dollar. • Kosten voor tijdbesteding workshopleiders. Materiaal moet worden vertaald. Programma zelf is vrij te gebruiken. Geen specifieke training op de toepassing nodig.
Beoogde	<ul style="list-style-type: none"> • Meer bewustwording en beter begrip van het stigma op het hebben van

resultaten of effecten	<p>zowel een psychische aandoening als verslavingsproblemen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Betere houding en adequater bewustzijn van de gevolgen van stigma bij hulpverleners • Grotere bereidheid (voorgenomen gedrag) om op stigmatisering te reageren als je het tegenkomt.
Methodische onderbouwing (theorie)	<p>Ervaren stigma bij cliënten door gedrag of houding van hulpverleners is hoog. Door voorlichting, contact en training/educatie is die houding te beïnvloeden. Door hulpverleners in een training actief te laten meedoen ('stigma busting') kan het effect worden versterkt.</p>
Evidentie	<ul style="list-style-type: none"> • Het materiaal is getest in 12 pilot workshops met 13 verschillende facilitators (uitvoerders), in 10 verschillende gemeenschappen in Ontario, Canada. 159 deelnemers deden mee en het effect is gemeten met een pre- en post test. • Deelnemers gaven aan dat hun begrip van co-morbide stoornissen toegenomen was, dat ze zich meer op hun gemak voelden in de omgang met zulke cliënten, dat ze zich bewuster waren van de gevolgen van stigma en meer bereid om stigma aan te pakken als ze het tegenkwamen.
Succesfactoren Aandachts-punten	<ul style="list-style-type: none"> • Met de modulair opgebouwde cursus is een antistigma-activiteit (voorlichting plus evt. contact) te schalen naar de beschikbare tijd, het specifieke doel en de behoeften van de doelgroep. Dit kan een kwartier, een dagdeel of een hele dag zijn. • Succesvoorwaarde is om een scherpe focus op het doel te houden. • Gemak waarmee de activiteiten kunnen worden verwerkt in andere leermodules. • Ook in te zetten als aanvulling op bijvoorbeeld een deskundigheidsbevorderingstraining over co-morbide stoornissen. • Flexibel inzetbaar. • Inzichtgevend zijn de oefeningen waarbij deelnemers in de schoenen van een gestigmatiseerd persoon gaan staan en aan den lijve ervaren hoe het is om onder een stigma gebukt te gaan.
Opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> • Het materiaal werd ontwikkeld door een team waarin twee ervaringsdeskundigen, een educatieve specialist en hulpverleners waren vertegenwoordigd. • Een nadeel is dat het materiaal nog volledig in het Engels is. Het is modulair gestructureerd, dus naar behoefte te vertalen. • Het gehele programma is als geheel vrij (met bronvermelding) te gebruiken. • Mogelijk zou het materiaal vertaald/geredigeerd kunnen worden voor gebruik in de Nederlandse ggz.
Verwijzingen	<ul style="list-style-type: none"> • Gibson e.a. (2005) • De interventie is ontwikkeld door het Centre for Addiction and Mental Health in Canada en is gratis te gebruiken. Bestellen via publications@camh.net. De pdf-versie van Gibson e.a. kan gratis worden gedownload. http://www.camh.net/beyond_the_label